

بررسی و مقایسه وضعیت موجود دروس تربیت بدنی عمومی دانشگاه‌های آزاد اسلامی منطقه چهار کشور از دیدگاه مربیان زن و مرد

دکتر مهدی کارگر فرد^۱

شهرام قهرکی^۲

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی مقایسه‌ای وضعیت موجود دروس تربیت بدنی عمومی دانشگاه‌های آزاد اسلامی منطقه چهار کشور از دیدگاه اعضای هیأت علمی بود.

پژوهش حاضر، توصیفی - پیمایشی است. جامعه آماری تحقیق حاضر، شامل کلیه مربیان زن و مرد شاغل (اعم از حق‌التدریس، پاره‌وقت و تمام‌وقت) می‌شد که تدریس دروس تربیت بدنی عمومی ۱ و ۲ را در دانشگاه‌های آزاد اسلامی منطقه چهار کشور به عهده داشتند. تعداد ۱۴۰ نفر از مربیان دروس تربیت بدنی عمومی (۶۴ نفر زن و ۷۶ نفر مرد) به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. ابزار اندازه‌گیری در این تحقیق پرسش‌نامه محقق ساخته بود. پس از هماهنگی‌های لازم و دریافت معرفی‌نامه از مسؤولان منطقه چهار کشور امکان ورود به دانشگاه‌های مورد مطالعه فراهم شد. سپس پژوهشگر با کمک همکاران تحقیق به واحدهای آموزشی مورد مطالعه مراجعه و ضمن مشاهده مستقیم فرآیند تدریس و چگونگی اجرای درس تربیت بدنی، وسایل، تجهیزات و فضاهای ورزشی موجود در دانشگاه‌ها به تکمیل پرسش‌نامه‌ها اقدام نمودند.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها، نشان داد که فقط بین ویژگی‌های فردی (مدرک تحصیلی و رتبه دانشگاهی) و امکانات و تجهیزات ورزشی مربیان زن و مرد، تفاوت معناداری وجود دارد. در حالی که به طور کلی با مقایسه دانشگاه‌های مورد مطالعه، این تفاوت در مورد ویژگی‌های فردی بین مدرک تحصیلی، نوع استخدام و رتبه دانشگاهی و بین دیدگاه‌ها در موارد اهمیت درس تربیت بدنی، برنامه آموزشی و امکانات و تجهیزات ورزشی، تفاوت معناداری مشاهده شد.

نتایج تحقیق حاضر، بیانگر آن است که در مجموع، دانشگاه‌های آزاد منطقه چهار کشور با کمبود نیروی انسانی متخصص، وسایل، تجهیزات و فضاهای ورزشی رو به رو هستند و به دلایل گوناگون به دروس تربیت بدنی عمومی در این دانشگاه‌ها توجه لازم صورت نگرفته است. بنابراین می‌تواند که مسؤولان امر توجه جدی و بیش از پیش به این موضوع معطوف داشته باشند و با تصمیمات منطقی و با شهامت کاری، تحولی اساسی و بنیادین در ارائه دروس تربیت بدنی عمومی این دانشگاه‌ها ایجاد نمایند.

واژه‌های کلیدی: دروس تربیت بدنی عمومی، نیروی انسانی، فرآیند تدریس، دیدگاه مربیان

۱. استادیار دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه اصفهان.

۲. کارشناس ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی‌شهر.

مقدمه

تربیت بدنی و ورزش، یک مقوله عمومی است و دارای جایگاهی مستحکم در مؤسّسات تربیتی و جوامع است. تربیت بدنی و ورزش، جزء لاینفک تعلیم و تربیت و وسیله‌ای برای رسیدن به سلامتی جسم و روح افراد محسوب می‌شود و با مفاهیمی همچون تندرستی - بهداشت، رشد فردی، اجتماعی و سلامتی روح افراد جامعه، مرتبط است. تأثیرپذیری افراد از تربیت بدنی، قبل از دبستان شروع و با گذراندن دوره‌های ابتدایی، راهنمایی و دبیرستان در دانشگاه به تکامل می‌رسد. در دانشگاه، دانشجویان با فراگیری تحصیلات عالی، استعدادهای خود را بروز می‌دهند و برای خدمت به جامعه، آمادگی لازم را پیدا می‌کنند. نقش تربیت بدنی در این خصوص، بسیار مهم است. دروس تربیت بدنی عمومی ۲۰۱ و فوق برنامه‌های ورزشی که برای دانشجویان در نظر گرفته شده است، مسؤولیت این بار سنگین را بر عهده دارند (۱، ۶).

بعد از انقلاب فرهنگی، واحدهای تربیت بدنی عمومی ۲۰۱ جزء واحدهای رسمی دانشجویان محسوب شد. بر اساس مصوّبات شورای انقلاب فرهنگی، یک واحد از برنامه‌های درسی دانشجویان در دوره‌های کارشناسی ارشد پیوسته به تربیت بدنی عمومی ۱ اختصاص یافت. در این خصوص چنین عنوان شده است: به دلیل آن که تندرستی و قابلیت جسمانی دانشجویان که آینده‌سازان و مدافعان جمهوری اسلامی هستند، مورد توجه است. از این رو لازم است افرادی پویا تربیت گردند و بدین منظور باید بیشترین زمان هر جلسه از تربیت بدنی عمومی ۱ به تشکیل کلاس‌های آمادگی جسمانی و تقویت عمومی بدن اختصاص یابد (۲، ۵). لذا در این مجموعه، ضرورت رشد جسمانی و روانی حرکتی به عنوان بخشی از فرآیند آموزش و پرورش، مورد تأکید است. بنابراین برای این که ورزش به عنوان وسیله‌ای برای دستیابی به اهداف فوق و همچنین یادگیری رفتار اجتماعی دانشجویان و دانش‌آموزان در همه دوره‌های مختلف تحصیلی به کار رود، باید اصلاحاتی در آن صورت گیرد، به طوری که دولت‌ها از طریق جدی گرفتن برنامه‌های تربیت بدنی و ورزش در مدارس، دانشگاه‌ها و جوامع، نیاز به اجباری بودن ورزش در بین دانش‌آموزان، دانشجویان و بزرگسالان را از بین ببرد و فرهنگ مناسب ورزش را در جوامع به وجود آورد تا نوجوانان، جوانان و بزرگسالان برای پرداختن به ورزش به طور اختیاری و از منابع شخصی خود هزینه نمایند. بنابراین، برنامه‌ریزی صحیح درس تربیت بدنی و ورزش در مدارس و دانشگاه‌ها به عنوان جزئی از برنامه آموزشی به دقت، توجه و پیروی از یک سلسله اصول و قواعد صحیح نیازمند است (۳، ۶، ۱۵، ۱۶).

با توجه به این که چگونگی اجرای دروس تربیت بدنی عمومی ۲۰۱ در سطح دانشگاه‌های مختلف کشور همواره مورد توجه محققان بوده و تحقیقات گوناگونی در این زمینه صورت گرفته است. در این راستا، ضرورت بررسی مفصل دیدگاه‌ها، تجارب گذشتگان، وضعیت فعلی و مقایسه آن با آنچه باید باشد، محقق را بر آن داشت تا به بررسی مقایسه‌ای وضعیت و چگونگی اجرای دروس تربیت بدنی عمومی ۲۰۱ در دانشگاه‌های آزاد منطقه چهار کشور در سال تحصیلی ۸۳-۸۴ بپردازد و عواملی نظیر وضعیت نیروی انسانی (ویژگی‌های مربیان زن و مرد تربیت بدنی عمومی)، عوامل مادی (فضاهای ورزشی، امکانات و تجهیزات ورزشی)، چگونگی اجرای درس تربیت بدنی و فرآیند تدریس (اهمیت درس تربیت بدنی، وضعیت برنامه آموزشی،

نظارت، ارزشیابی و کنترل اجرای درس تربیت بدنی عمومی) در دانشگاه‌های آزاد اسلامی منطقه ۴ کشور با استفاده از پرسش‌نامه‌های مجزا و فرم گردآوری اطلاعات را مورد بررسی قرار دهد تا در تعیین خطا و مشی‌های اساسی و برنامه‌ریزی‌های مطلوب و قابل اجرا در سطح دانشگاه‌های آزاد اسلامی منطقه ۴ کشور مورد استفاده قرار گیرد.

روش‌شناسی تحقیق

با توجه به ماهیت موضوع و اهداف تحقیق این مطالعه از نوع توصیفی - پیمایشی که به صورت میدانی انجام گرفته است. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل کلیه مربیان زن و مرد شاغل (اعم از حق‌التدریس، پاره‌وقت و تمام‌وقت) که تدریس دروس تربیت بدنی عمومی ۱ و ۲ را در دانشگاه‌های آزاد اسلامی منطقه چهار کشور به عهده دارند. در تحقیق حاضر، به علت حجم کم و تعداد محدود مربیان تربیت بدنی از همه آن‌ها به عنوان نمونه آماری استفاده شد که بالغ بر ۱۴۰ نفر (۶۴ نفر زن و ۷۶ نفر مرد) بودند.

ابزار مورد استفاده در تحقیق حاضر پرسش‌نامه محقق ساخته بود. با توجه به این که پرسش‌نامه استاندارد و هنجار شده وجود نداشت، پژوهشگر با استفاده از پرسش‌نامه‌های تحقیقات قبلی، تجارب متخصصان و صاحب‌نظران و همچنین پرسش‌نامه‌های نظرسنجی دانشجو ویژه دفتر نظارت و سنجش آموزش عالی و کتاب‌های مدیریت، اقدام به طراحی، تهیه و تدوین پرسش‌نامه و فرم جمع‌آوری اطلاعات جهت دستیابی به اهداف تحقیق نموده است. در این پرسش‌نامه مواردی از قبیل ویژگی‌های آماری، شامل: ویژگی‌های فردی و تحصیلی، سابقه تدریس، دوره‌های آموزشی و سطح تحصیلات، رشته تحصیلی، سابقه کار، اهمیت، برنامه آموزشی، شیوه تدریس، امکانات و تجهیزات ورزشی و ارزشیابی دروس تربیت بدنی عمومی مربیان مورد ارزیابی قرار گرفته است.

قبل از شروع تحقیق برای جلوگیری از ابهامات و نارسایی‌های احتمالی موارد طرح‌شده در سؤال‌ها و به منظور پی بردن به روایی سؤال‌ها، پرسش‌نامه‌ها به صورت مطالعه مقدماتی بین ۳۰ نفر از صاحب‌نظران، مدیران و مربیان دانشگاه‌ها توزیع و پس از اعمال نظرها و پیشنهادهای اصلاحی آنان، سؤال‌هایی که از نظر پاسخگویان، مبهم و یا دارای اشکال بودند، اصلاح و در مواردی تغییر داده شدند (روایی محتوا). قبل از اجرای کامل پرسش‌نامه، جهت سنجش پایایی پرسش‌نامه‌ها، یک مطالعه مقدماتی نیز در محل‌های مورد مطالعه بین ۳۰ نفر توزیع و پس از تکمیل و جمع‌آوری با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ و روش تنصیف محاسبه گردید که ضریب پایایی کل پرسش‌نامه برابر ۰/۸۹ به دست آمد. به منظور گردآوری اطلاعات از طریق اجرای پرسش‌نامه‌ها بین نمونه‌های مورد بررسی، طبق مقررات به دبیرخانه دانشگاه آزاد اسلامی منطقه چهار کشور مراجعه گردید و اقدامات لازم جهت اخذ مجوز ورود به دانشگاه‌های مورد مطالعه برای اجرای طرح به عمل آمد و پس از هماهنگی لازم با دانشگاه‌ها و دریافت معرفی‌نامه از مسؤولان، امکان ورود به دانشگاه‌های نمونه‌گیری شده فراهم شد. سپس پژوهشگر با کمک همکاران به واحدهای آموزشی مورد مطالعه مراجعه و ضمن مشاهده مستقیم فرآیند تدریس و چگونگی اجرای دروس تربیت بدنی عمومی، وسایل، تجهیزات و

فضاهای ورزشی موجود در دانشگاه‌ها به تکمیل پرسش‌نامه‌ها اقدام نمودند. تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق حاضر در دو سطح توصیفی و استنباطی صورت گرفته است. در سطح توصیفی از مشخصه‌های آماری نظیر فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار استفاده شده است و در سطح استنباطی با توجه به طبیعی بودن توزیع نمره‌ها از آزمون‌های آماری پارامتریک نظیر t مستقل و تجزیه و تحلیل واریانس‌ها استفاده شده است. تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS نگارش ۱۱/۵ صورت گرفته است.

یافته‌های تحقیق

در این بخش تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق حاضر در دو قسمت ارائه گردیده است. در قسمت اول با استفاده از آماره‌های توصیفی و جداول به بررسی و مقایسه وضعیت موجود نیروی انسانی (شامل؛ ویژگی‌های فردی و تحصیلی مرئیان) پرداخته شده است (جداول ۱ الی ۳) و در قسمت دوم با استفاده از آزمون‌های آمار استنباطی مناسب، ابتدا ویژگی‌های آماری مرئیان به تفکیک جنسیت و دانشگاه‌های مورد مطالعه مورد بررسی و مقایسه قرار گرفته است (جداول ۴ و ۵). سپس وضعیت موجود دروس تربیت بدنی عمومی در ابعاد پنجگانه از دیدگاه مرئیان به تفکیک جنسیت و دانشگاه‌های مورد مطالعه تحلیل آماری می‌شود (جداول ۶ و ۷).

جدول ۱: توزیع فراوانی وضعیت نیروی انانی به تفکیک جنسیت و مدرک تحصیلی

جمع	مدرک تحصیلی			جمع	جنسیت		توزیع فراوانی
	دکتری	فوق لیسانس	لیسانس		مرد	زن	
۱۴۰	۶	۹۵	۳۹	۱۴۰	۷۶	۶۴	فراوانی
۱۰۰	۴/۲	۶۷/۹	۲۷/۹	۱۰۰	۵۴/۳	۴۵/۷	درصد

چنانچه داده‌های جدول ۱ نشان می‌دهد، ۴۵/۷ درصد از شرکت‌کنندگان در تحقیق را مرئیان زن و ۵۴/۳ درصد از آن‌ها را مرئیان مرد تشکیل می‌دادند. همچنین، ۳۹ نفر (۲۷/۹ درصد) از شرکت‌کنندگان در تحقیق، دارای مدرک لیسانس، ۹۵ نفر (۶۷/۹ درصد) دارای مدرک فوق لیسانس و ۶ نفر (۴/۲ درصد) دارای مدرک دکتري می‌باشند.

جدول ۲: توزیع فراوانی سابقه خدمت آموزشی و وضعیت استخدام مربیان

جمع	وضعیت استخدام						جمع	سابقه خدمت آموزشی (سال)				برای فراوانی
	حق التدریس	پاره وقت	قراردادی	پیمانی	آزمایشی	رسمی		۶ و بیشتر	۱۱ تا ۱۵	۶ تا ۱۰	۱ تا ۵	
۱۴۰	۹۳	۴	۳	۲	۶	۳۲	۱۴۰	۱۴	۲۱	۳۶	۶۹	فراوانی
۱۰۰	۶۶/۴	۲/۹	۲/۱	۱/۴	۴/۳	۲۲/۹	۱۰۰	۱۰	۱۵	۲۵/۷	۴۹/۳	درصد

چنانچه داده‌های جدول ۲ نشان می‌دهد، ۴۹/۳ درصد از مربیان دارای سابقه ۱ تا ۵ سال، ۲۵/۷ درصد دارای سابقه ۶ تا ۱۰ سال، ۱۵ درصد دارای سابقه ۱۱ تا ۱۵ سال و ۱۰ درصد دارای سابقه ۱۶ سال و بیشتر می‌باشند. همچنین، یافته‌های جدول فوق نشان می‌دهد، بیشتر مربیان دانشگاه‌های آزاد منطقه چهار؛ یعنی، حدود ۶۶/۴ درصد از آنان به صورت حق التدریس مشغول به تدریس می‌باشند.

جدول ۳: توزیع فراوانی وضعیت رتبه دانشگاهی مربیان

رتبه دانشگاهی	فراوانی	درصد فراوانی
دانشیار	۰	۰
استادیار	۷	۵
مربی	۵۰	۳۵/۷
هیچکدام	۸۳	۵۹/۳
جمع	۱۴۰	۱۰۰

چنانچه داده‌های جدول ۳ نشان می‌دهد، رتبه دانشگاهی فقط ۴۰/۷ درصد از مربیان، مربی به بالا می‌باشد.

جدول ۴: مقایسه ویژگی‌های آماری مربیان دانشگاه‌ها به تفکیک جنسیت

ویژگی‌ها	جنس	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	t	معناداری
مدرک تحصیلی	زن	۶۴	۱/۶۱	۰/۵۲	۳/۳۷	۰/۰۰۱
	مرد	۷۶	۱/۸۹	۰/۴۸		
سابقه خدمت آموزشی	زن	۶۴	۱/۹۵	۱/۰۷	-۱/۰۳	۰/۳۰۶
	مرد	۷۶	۱/۷۸	۰/۹۶		

۰/۲۹۲	۱/۰۶	۲/۰۷	۲/۲۱	۶۴	زن	نوع استخدام
		۲/۲۲	۲/۶۰	۷۶	مرد	
۰/۰۳۷	۲/۱۰	۰/۵۱	۰/۳۴	۶۴	زن	رتبه دانشگاهی
		۰/۶۴	۰/۵۵	۷۶	مرد	
۰/۹۹۱	-۰/۰۱۱	۰/۹۲	۲/۵۲	۶۴	زن	رشته تحصیلی
		۰/۷۰	۲/۵۱	۷۶	مرد	
۰/۶۴۹	-۰/۶۶۵	۰/۴۴	۱/۹۳	۶۴	زن	سن
		۰/۷۱	۲/۰۴	۷۶	مرد	

چنانچه یافته‌های جدول ۴ نشان می‌دهد، بین ویژگی‌های آماری مرتبان زن و مرد دانشگاه‌ها فقط در موارد مدرک تحصیلی و رتبه دانشگاهی، تفاوت معناداری مشاهده می‌شود.

جدول ۵: مقایسه ویژگی‌های آماری مرتبان زن و مرد به تفکیک دانشگاه‌های منطقه چهار

معناداری	F	مجذور میانگین	درجه آزادی	جمع مجنورات	آزمون‌های آماری	
					ویژگی‌ها	
۰/۰۰۰	۳/۶۳۹	۰/۷۹۴ ۰/۲۱۸	۱۲	۹/۵۲۴	بین گروه‌ها	مدرک تحصیلی
			۱۲۷	۲۷/۶۹۸	درون گروه‌ها	
			۱۳۹	۳۷/۲۲۱	کل	
۰/۱۴۲	۱/۴۷۶	۱/۴۶۰ ۰/۹۸۹	۱۲	۱۷/۵۱۹	بین گروه‌ها	سابقه خدمت آموزشی
			۱۲۷	۱۲۵/۶۲۴	درون گروه‌ها	
			۱۳۹	۱۴۳/۱۴۳	کل	
۰/۰۱۶	۲/۱۹۱	۹/۲۰۸ ۴/۲۰۳	۱۲	۱۱۰/۴۹۵	بین گروه‌ها	نوع استخدام
			۱۲۷	۵۳۳/۷۹۱	درون گروه‌ها	
			۱۳۹	۶۴۴/۲۸۶	کل	
۰/۰۰۲	۲/۸۶۹	۰/۸۶۶ ۰/۳۰۲	۱۲	۱۰/۳۹۵	بین گروه‌ها	رتبه دانشگاهی
			۱۲۷	۳۸/۳۸۴	درون گروه‌ها	
			۱۳۹	۴۸/۷۴۳	کل	
۰/۴۵۱	۷/۸۹۳	۱/۲۶۸ ۰/۹۷۸	۱۲	۴۷/۶۱۱	بین گروه‌ها	رشته تحصیلی
			۱۲۷	۶۲/۳۶۰	درون گروه‌ها	
			۱۳۹	۱۰۹/۸۷۰	کل	
۰/۳۲۷	۴/۹۳۵	۲/۷۶۸ ۱/۹۳۴	۱۲	۹/۳۹۵	بین گروه‌ها	سن
			۱۲۷	۲۰/۱۴۸	درون گروه‌ها	
			۱۳۹	۲۹/۵۴۳	کل	

چنانچه یافته‌های جدول ۵ نشان می‌دهد، به طور کلی بین ویژگی‌های آماری مربیان دانشگاه‌های آزاد منطقه چهار فقط در موارد مدرک تحصیلی، نوع استخدام و رتبه دانشگاهی، تفاوت معناداری مشاهده می‌شود.

جدول ۶: مقایسه دیدگاه‌های مربیان به تفکیک جنسیت نسبت به دروس تربیت بدنی

شاخص‌ها دیدگاه‌ها	جنس	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معناداری
اهمیت درس	زن	۶۴	۳/۳۸	۰/۴۳	-۱/۳۴۹	۰/۱۷۹
	مرد	۷۶	۳/۲۵	۰/۶۷		
برنامه آموزشی	زن	۶۴	۲/۷۹	۰/۶۲	-۰/۰۹۱	۰/۹۲۸
	مرد	۷۶	۲/۷۸	۰/۶۱		
شیوه تدریس	زن	۶۴	۳/۷۳	۰/۶۳	-۱/۱۸۲	۰/۲۳۹
	مرد	۷۶	۳/۶۰	۰/۶۵		
ارزشیابی	زن	۶۴	۳/۵۹	۰/۷۲	-۰/۶۵۳	۰/۵۱۵
	مرد	۷۶	۳/۵۱	۰/۷۲		
امکانات و تجهیزات	زن	۶۴	۳/۰۱	۰/۹۱	-۲/۷۴۰	۰/۰۰۷
	مرد	۷۶	۲/۶۱	۰/۸۳		
میانگین موارد فوق	زن	۶۴	۳/۳۰	۰/۴۴	-۱/۹۳۸	۰/۰۵۵
	مرد	۷۶	۳/۱۵	۰/۴۷		

چنانچه یافته‌های جدول ۶ نشان می‌دهد، بین دیدگاه‌های مربیان به تفکیک زن و مرد در کلیه موارد فوق به جز امکانات و تجهیزات ورزشی، تفاوت معناداری مشاهده نمی‌شود.

جدول ۷: مقایسه دیدگاه‌های مربیان زن و مرد به تفکیک دانشگاه‌های منطقه چهار کشور نسبت به دروس تربیت بدنی

آزمون آماری دیدگاهها	جمع مجزورات	درجه آزادی	مجذور میانگین	F	سطح معناداری
اهمیت درس تربیت بدنی	۹/۴۱۷	۱۲	۰/۷۸۵	۲/۷۳۹	۰/۰۰۲
	۳۶/۳۸۴	۱۲۷	۰/۲۸۶		
	۴۵/۸۰۱	۱۳۹			
برنامه آموزشی	۹/۶۲۵	۱۲	۰/۸۰۲	۲/۳۹۵	۰/۰۰۸
	۴۲/۵۲۷	۱۲۷	۰/۳۳۵		
	۵۲/۱۵۱	۱۳۹			
شیوه تدریس	۶/۸۶۹	۱۲	۰/۵۷۲	۱/۴۴۶	۰/۱۵۴
	۵۰/۲۹۳	۱۲۷	۰/۳۹۶		
	۵۷/۱۶۲	۱۳۹			
ارزشیابی	۱۰/۴۴۴	۱۲	۰/۸۷۰	۱/۸۱۳	۰/۰۵۳
	۶۰/۹۸۱	۱۲۷	۰/۴۸۰		
	۷۱/۴۲۵	۱۳۹			

۰/۰۰۰	۷/۸۹۳	۳/۸۷۶ ۰/۴۹۱	۱۲ ۱۲۷ ۱۳۹	۴۶/۵۱۱ ۶۲/۳۶۰ ۱۰۸/۸۷۰	بین گروه‌ها درون گروه‌ها کل	امکانات و تجهیزات ورزشی
۰/۰۰۰	۴/۹۳۵	۰/۷۸۳ ۰/۱۵۹	۱۲ ۱۲۷ ۱۳۹	۹/۳۹۵ ۲۰/۱۴۸ ۲۹/۵۴۳	بین گروه‌ها درون گروه‌ها کل	میانگین موارد فوق

چنانچه یافته‌های جدول ۷ نشان می‌دهد، به طور کلی بین دیدگاه‌های مربیان به تفکیک دانشگاه‌های آزاد منطقه چهار کشور در کلیه موارد فوق به جز؛ شیو تدریس و ارزشیابی، تفاوت معناداری مشاهده می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر، بررسی و مقایسه وضعیت موجود دروس تربیت بدنی دانشگاه‌های آزاد اسلامی منطقه چهار کشور از دیدگاه مربیان زن و مرد می‌باشد. در ذیل نتایج حاصل بر اساس اهداف مورد مطالعه مورد بحث و نتیجه‌گیری قرار خواهد گرفت.

بررسی ویژگی‌های فردی و تحصیلی

بررسی یافته‌های جداول ۱ الی ۳ نشان می‌دهد ۴۵/۷ درصد از شرکت‌کنندگان در تحقیق را مربیان زن و ۵۴/۳ درصد از آن‌ها را مربیان مرد تشکیل می‌دادند. مدرک تحصیلی همه مربیان، کارشناسی و بالاتر از کارشناسی می‌باشد به طوری که فقط ۴/۲ درصد، مدرک دکتری دارند. رشته تحصیلی آن‌ها به جز چند نفر، تربیت بدنی است. سال اخذ مدرک مربیان بین سال‌های ۱۳۴۵-۸۳ بود و میانگین سابقه خدمت آموزشی مربیان حدود ۱۴ سال است و فقط ۱۰ درصد دارای سابقه ۱۶ سال و بیشتر هستند. اکثر دانشگاه‌ها به جز چند دانشگاه مانند خوراسگان، نجف‌آباد، مبارکه، و شهرضا فاقد مربیان رسمی بودند و از نیروهای قراردادی و حق‌التدریس استفاده می‌کنند که سهم مربیان حق‌التدریس بیشتر از مربیان پاره‌وقت و قراردادی است. بالاترین میزان تدریس به وسیله مربیان ۲۰ ساعت و کمترین میزان ۴ ساعت در هفته است. رتبه دانشگاهی فقط ۴۰/۷ درصد از مربیان دانشگاه‌های مورد مطالعه مرتبه به بالاست که از این مقدار فقط ۵ درصد از آن‌ها استادیارند.

با توجه به یافته‌های جداول ۴ و ۵ بین ویژگی‌های آماری مربیان به تفکیک زن و مرد فقط در موارد مدرک تحصیلی و رتبه دانشگاهی، تفاوتی دیده نمی‌شود، در حالی که به طور کلی با مقایسه دانشگاه‌های مورد مطالعه، این تفاوت در مورد ویژگی‌های فردی بین مدرک تحصیلی، نوع استخدام و رتبه دانشگاهی تفاوت معناداری مشاهده شد.

اگرچه محققان قبلی، نتایج متفاوتی را در این رابطه ارائه نموده‌اند، نتایج این تحقیق با اکثر گزارش‌های تحقیقی قبلی (۱، ۲، ۵)، همخوانی دارد. با توجه به این که مدرک تحصیلی بالاتر در کیفیت آموزش تأثیر دارد، در دوره‌های تحصیلی دانشگاهی باید از مربیان استفاده کرد که دارای مدرک تحصیلی بالاتر هستند.

اگرچه در مجموع، وضعیت مدرک تحصیلی مربیان تربیت بدنی دانشگاه‌های آزاد اسلامی منطقه چهار کشور نسبتاً مطلوب به نظر می‌رسد، این برتری چندان چشمگیر نیست. بنابراین، یکی از عوامل بسیار مهم جهت بهبود برنامه‌های آموزشی و تدریس دروس تربیت بدنی جهت انتقال مهارت‌های حرکتی صحیح به دانشجویان، داشتن نیروی انسانی متخصص است که مسؤولان امر باید در این زمینه، چاره‌اندیشی نمایند و جهت ارتقای دانش و آگاهی مربیان تربیت بدنی تلاش نمایند.

وضعیت رشته تحصیلی مربیان تربیت بدنی دانشگاه‌های آزاد منطقه چهار کشور

رشته تحصیلی حدود ۹۳/۷ درصد مربیان تربیت بدنی عمومی دانشگاه‌های مورد مطالعه تربیت بدنی و تنها ۶/۳ درصد از رشته تحصیلی مربیان غیر تربیت بدنی می‌باشد. با توجه به گزارش فوق در مجموع، وضعیت رشته تحصیلی مربیان تربیت بدنی عمومی دانشگاه‌های مورد مطالعه در مقایسه با قبل مطلوب‌تر به نظر می‌رسد.

رشته تحصیلی حدود ۸۷/۱ درصد از مربیان مرد دروس تربیت بدنی عمومی تربیت بدنی می‌باشد. در حالی که این رقم برای مربیان زن ۷۹/۴ درصد است. مقایسه وضعیت رشته تحصیلی مربیان دروس تربیت بدنی به تفکیک جنسیت ($P=۰/۹۹۱$) و دانشگاه‌های آزاد منطقه چهار کشور ($P=۰/۴۵۱$) نشان داد که هیچگونه تفاوتی بین رشته تحصیلی مربیان زن و مرد دروس تربیت بدنی دانشگاه‌های شرکت‌کننده وجود ندارد (جدول ۴ و ۵). محققان قبلی نیز نتایج متفاوتی در این زمینه ارائه نموده‌اند؛ اما اکثریت آن‌ها در گزارش‌های تحقیقاتی خود نشان داده‌اند که رشته تحصیلی غالب مربیان تربیت بدنی و ورزش دانشگاه‌های دولتی و غیر انتفاعی، تربیت بدنی و علوم ورزشی است (۱، ۲، ۴، ۵).

در مجموع می‌توان بیان کرد، اگرچه وضعیت رشته تحصیلی مربیان مرد در مقایسه با مربیان زن مطلوب‌تر است، این برتری چندان چشمگیر نیست. علاوه بر مدرک تحصیلی بالا و رشته تحصیلی، یکی دیگر از ویژگی‌های فردی مربیان ورزش، داشتن تخصص در یک یا چند رشته ورزشی (داشتن کارت مربیگری و داوری) است، زیرا دبیرانی که تخصص لازم را در یک یا چند رشته ورزشی داشته باشند، مهارت‌های حرکتی رشته مورد نظر را همراه با قوانین و مقررات آن رشته با تبخیر بیشتری می‌توانند به دانشجویان جهت یادگیری بیشتر انتقال دهند.

هم‌چنین، این تحقیق نشان داد که در مجموع وضعیت کارت‌های مربیگری و داوری مربیان تربیت بدنی دانشگاه‌های آزاد اسلامی مطلوب به نظر نمی‌رسد که در این راستا، مسؤولان امر باید تلاش نمایند نسبت به دایر نمودن کلاس‌های داوری و مربیگری با توجه به علم روز دنیا جهت افزایش دانش و آگاهی دبیران در رشته‌های مختلف ورزشی اقدام نمایند. اگرچه شاید یکی از دلایل پایین بودن وضعیت کارت‌های داوری و مربیگری مربیان ورزش می‌تواند این باشد که دانشکده‌های تربیت بدنی در زمان تحصیل آن‌ها و هم‌چنین اداره آموزش ضمن خدمت در طول خدمت آن‌ها در این باره چندان فعال نبوده‌اند.

بررسی اهمیت دروس تربیت بدنی عمومی از دیدگاه مربیان

بررسی یافته‌های تحقیق نشان داد که کلیه مربیان نسبت به اصول فلسفه و اهداف تربیت بدنی آشنایی و اعتقاد کامل دارند و به درس تربیت بدنی و ورزش اهمیت می‌دهند و نسبت به اهمیت دادن مدیرت دانشگاه به تربیت بدنی واقف هستند و تلاش مدیرت دانشگاه را در تهیه امکانات و تأسیسات ورزشی در حد متوسط می‌دانند. اکثریت مربیان تربیت بدنی، مربیان سایر رشته‌ها را هم واقف به اهمیت درس تربیت بدنی و ورزشی دانسته و ضمناً کلیه آنان دروس تربیت بدنی و ورزش را در آگاه ساختن دانشجویان به اهمیت تربیت بدنی و ورزش مثبت توصیف نموده‌اند. اکثریت مربیان دروس تربیت بدنی را بر پیشرفت سایر دروس متأثر و متفق القول این درس را بر سلامتی و نشاط دانشجویان لازم می‌دانند. اگرچه محققان قبلی نتایج متفاوتی را در این رابطه ارائه نموده‌اند، نتایج این تحقیق با اکثر گزارش‌های تحقیقی قبلی (۱، ۲، ۵، ۷، ۱۱) همخوانی دارد. اگرچه به طور کلی اهمیت دروس تربیت بدنی عمومی در دانشگاه‌های مورد مطالعه متفاوت است (جدول ۷)، این تفاوت بین مربیان زن و مرد از نظر آماری، معنادار نیست (جدول ۶).

بررسی برنامه آموزشی از دیدگاه مربیان

چنانچه یافته‌های تحقیق نشان داد، اکثریت مربیان دروس تربیت بدنی عمومی را موجب افزایش شناخت دانشجویان از اصول و فلسفه تربیت بدنی، اصول و ارزش‌های انسانی و اخلاقی، اثرات و حرکت در زندگی روزمره، رعایت اصل بهداشت فردی، استفاده مؤثر از اوقات فراغت، رفع خستگی از کار روزانه، آمادگی جسمانی و روانی و همچنین افزایش توانایی‌های مهارتی دانشجویان دانسته‌اند که با نتایج تحقیقات قبلی همخوانی دارد (۱، ۲، ۵، ۷، ۸، ۱۱). اگرچه به طور کلی برنامه آموزشی دروس تربیت بدنی عمومی در دانشگاه‌های مورد مطالعه متفاوت است (جدول ۷)، این تفاوت، بین مربیان زن و مرد از نظر آماری، معنادار نیست (جدول ۶).

بررسی شیوه تدریس از دیدگاه مربیان

بررسی داده‌های تحقیق نشان می‌دهد که اکثریت مربیان از روش‌های ابتکاری در تدریس استفاده نموده‌اند و ضمناً از ذوق و ابتکار دانشجویان برای امر آموزش در کلاس استفاده می‌نمایند و مطالعه آنان جهت آماده شدن برای کلاس در حد خوبی است. همگی به تدریس دروس عملی و تئوری تربیت بدنی علاقمند هستند؛ اما استفاده از وسایل کمک آموزشی در تدریس، رضایت‌بخش نبود و همه آنان به اصول ایمنی اشاره و تأکید می‌نمایند. اگرچه محققان قبلی، نتایج متفاوتی را در این رابطه ارائه نموده‌اند، نتایج این تحقیق با اکثر گزارش‌های تحقیقی قبلی (۴، ۵، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۳) همخوانی دارد. چنانچه یافته‌های جداول ۶ و ۷ نشان می‌دهد، بین دیدگاه‌های مربیان به تفکیک جنسیت و دانشگاه‌های مورد مطالعه در مورد شیوه تدریس، تفاوت معناداری مشاهده نمی‌شود.

بررسی شیوه ارزشیابی از دیدگاه مربیان

چنانچه یافته‌های تحقیق نشان داد، اکثریت آنان، اهداف درس و ارزشیابی کلاس را در شروع نیم‌سال بیان می‌کنند و با توجه به اظهار نظرهای مربیان، اکثریت به تفاوت‌های فردی در دانشجویان در ارزشیابی توجه

می‌نمایند و ضمناً ارزشیابی پایان نیم‌سال را باعث ایجاد انگیزه و علاقه در دانشجویان می‌دانند و حدود نیمی از آنان دانشجویان را به ارائه تحقیق در امر تربیت بدنی، تشویق می‌کنند و در ارزشیابی پایان نیم‌سال هر دو آزمون عملی و نظری گرفته می‌شود که نتایج این تحقیق با اکثر گزارش‌های تحقیقی قبلی (۲، ۵، ۹، ۱۲، ۱۷، ۱۹). همخوانی دارد، همانگونه که یافته‌های جداول ۶ و ۷ نشان می‌دهد، بین مربیان زن و مرد و دانشگاه‌های مورد مطالعه در مورد شیوه تدریس، تفاوت معناداری مشاهده نمی‌شود.

بررسی امکانات و تجهیزات ورزشی از دیدگاه مربیان

چنانچه یافته‌های تحقیق نشان داد، اکثریت کلاس‌های عملی در اماکن ورزشی سرپوشیده انجام می‌گیرد و بیشتر کلاس‌ها عملی در سالن والیبال و بسکتبال تشکیل می‌گردد. مربیانی که در کلاس‌های تئوری مشغول به تدریس هستند، در مجتمع دانشگاهی به این امر مبادرت می‌ورزند. متأسفانه، اکثر دانشگاه‌ها به غیر از یک زمین فوتبال خاکی، اماکن ورزشی مختص به خود ندارند و از اماکن ورزشی استیجاری استفاده می‌نمایند که سالن والیبال و بسکتبال از آن جمله است. برای تشکیل کلاس‌ها از وسائل ورزشی نظیر توپ والیبال، توپ بسکتبال و تنیس روی میز استفاده می‌گردد. اکثریت مربیان اذعان دارند تعداد دانشجویان با امکانات موجود در دانشگاه متناسب نیست و اکثر فضاهای ورزشی موجود در دانشگاه، استانداردهای لازم را ندارند و مجهز به دستگاه‌های مناسب از نظر تهویه، نور، گرمایش و سرمایش نیستند. وسایل کمک‌آموزشی مناسب جهت تدریس در اختیار مربیان قرار نمی‌گیرد، سرویس‌دهی مناسب کمک‌های اولیه در هنگام بروز صدمات ورزشی، ضعیف است، و اکثریت آنان از تجهیزات ورزشی موجود در کلاس‌های عملی، رضایت ندارند، ضمن این که امکانات ورزشی مناسب برای فعالیت‌های فوق برنامه مهیا نیست که نتایج این تحقیق با اکثر گزارش‌های تحقیقی قبلی (۱۵، ۱۶، ۱۸) همخوانی دارد. همانگونه که یافته‌های جداول ۶ و ۷ نشان می‌دهد، بین دیدگاه‌های مربیان زن و مرد و مربیان دانشگاه‌های مورد مطالعه در مورد امکانات و تجهیزات ورزشی، تفاوت معناداری مشاهده می‌شود.

نتایج تحقیق حاضر بیانگر آن است که در مجموع، دیدگاه‌های مربیان دانشگاه‌های آزاد اسلامی منطقه چهار کشور نسبت به دروس تربیت بدنی عمومی متفاوت است و اکثریت آن‌ها اذعان دارند که با کمبود نیروی انسانی متخصص، امکانات، تجهیزات و فضاهای ورزشی مناسب رو به رو هستند و به دلایل گوناگون به دروس تربیت بدنی عمومی در این دانشگاه‌ها توجه لازم صورت نگرفته است. بنابراین می‌طلبند که مسؤولان امر، توجه جدی و بیش از پیش به این موضوع معطوف دارند و با تصمیمات منطقی و با شهامت کاری، تحوّل اساسی و بنیادین در ارائه دروس تربیت بدنی عمومی این دانشگاه‌ها ایجاد نمایند.

منابع

۱. بنیان، عباس و کاشف، مجید. (۱۳۸۳). بررسی محتوا و شیو ارزشیابی واحد تربیت بدنی عمومی (۱) دانشگاه‌های کشور. پژوهش در علوم ورزشی، سال دوم، شماره پنجم، صص ۲۶-۱۵.

۲. دامرودی، حمید. (۱۳۷۴). بررسی نحوه اجرای دروس تربیت بدنی عمومی (۱ و ۲) در دانشگاه آزاد واحد تهران مرکز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.

۳. ذوالاکتاف، وحید. (۱۳۷۹). ساماندهی به ارائه و ارزشیابی درس تربیت بدنی ۱ از طریق استاندارد کردن آزمون‌های آمادگی جسمانی و تهیه نورم‌های مربوط در دانشگاه اصفهان. دانشگاه اصفهان: طرح پژوهش مصوب.

۴. زرچی، مجید. (۱۳۷۷). بررسی نحوه اجرای دروس تربیت بدنی عمومی (۱ و ۲) در دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.

۵. شعبانی بهار، غلامرضا. (۱۳۷۱). بررسی نحوه اجرای واحد تربیت بدنی (۱ و ۲) در دانشگاه تربیت معلم تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تربیت مدرس.

۶. کارگرفرد، مهدی. (۱۳۸۵). سامان‌دهی به ارزشیابی درس تربیت بدنی عمومی ۲ (رشته ورزشی فوتبال). دانشگاه اصفهان: طرح پژوهش مصوب. به شماره ۸۱۰۸۲۰، پذیرش چاپ در مجله علمی و پژوهشی المپیک طی نامه مورخ ۱۳۸۵/۷/۲۷.

7. Ashford, B. Biddle, S. & Goudas, M. (1993). Participation in community Sport centers motives and predictors of enjoyment. *Journal of Sports Sciences*. 11 (3). P: 256-229.
8. Brynteson, Paul Adams, Thomas M. (1993). The effects of conceptually based physical education programs on attitudes and exercise habits of college alumni after 2 to 11 years of follow-up. *Research Quarterly for Exercise and Sport*; 1, II; 3, 126 words.
9. Canan Coka, F. Hulya Asci., Giyasettin Demirhan. (2005). Attitudes toward physical education and class preferences of Turkish adolescents in terms of school gender composition. *Adolescence in Health & Fitness*.
10. Cardinal, Bradley J. Cardinal, Marita K. (2003). How are positive attitudes toward role modeling physical activity and fitness promoting behaviors among PETE faculty, PETE students, and K-12 physical educators formed? (*Pedagogy*). (*Physical education teacher education*). *Research Quarterly for Exercise and Sport*; March 1, 451 words.
11. Christodoulos A.D; Douda H.T; Polykratis M and Tokmakidis S.P. (2006). Attitudes towards exercise and physical activity behaviours in Greek schoolchildren after a year long health education intervention. *British Journal of Sports Medicine*; 40:367-371.
12. Demirhan G., Koca C. (2004). An examination of high school students' attitudes toward physical education with regard to sex and sport participation. *Percept Mot Skills*. 98 (3 Pt 1):754-8.

13. Ebbeck, V. Gibbons, S. L. & Liken Dahl, L. J. (1995). Reasons for adult participation physical activity: An international approach. *International Journal of Sport Psychology*. 26(2). P: 262_275.
14. G. Linda Rikard and Dominique Banville. (2006). High school student attitudes about physical education. *Sport, Education and Society*. 11 (4), 385 – 400.
15. Martindale, E. Devlin, S. Vyse, S. A. (1990). Participation in college Sports: Motivational differences. *Perceptual and Motor Skills*. 71(3). P: 113_115.
16. Mood. FM. Finkenber, ME. (1994). Participation in course and attitude toward physical education. *Perceptual and Motor Skill*. 79(2).P: 767_660.
17. Sharon Huddleston, Jane Mertesdorf, Kaori Araki. (2003). Physical activity behavior and attitudes toward involvement among physical education, health, and leisure services pre_professionals.
18. Stelzer, Jiri Ernest, James M. Fenster, Mark J. Langford, George. (2004). Attitudes toward physical education: a study of high school students from four countries- Austria, Czech Republic, England, and USA. *College. Student Journal*; 1; 3,664 words.
19. Yeshayahu (Shayke) Hutzler, Sima Zach, Ofra Gafni. (2005). Physical education students' attitudes and self-efficacy towards the participation of children with special needs in regular classes. *European Journal of Special Needs Education*. 20(3); 309 – 327.